

Anmeldelser

Fuglene i Danmark

Hans Meltofte & Jon Fjeldså (red.). Anden udgave. 749 sider, 455 farvefotos, 67 kort og figurer og 66 stregtegninger. Gyldendal (i samarbejde med Dansk Ornitologisk Forening), 2002. Pris kr. 499 i DOF-Salg.

Hvordan smager en Skarv egentlig? Hvordan fanger man en kramsfugl? Det er spørgsmål, som fuglevenner ind imellem får stillet. Den nye udgave af *Fuglene i Danmark* giver nogle af svarene. Vi skal dog 150 år tilbage, til Niels Kjørboyllings *Danmarks Fugle* fra 1852, for at finde detaljerede oplysninger om, hvordan man kan fange en lang række danske fugle og i nogle tilfælde også om deres smag. Vi har selvfølgelig heller ikke længere brug for at vide om Digesvalen, at "Om Eftersommeren er Kjødet meget fedt", eller detaljer om hvordan man fanger Mursejlere til konsum. Og på den måde går gammel viden om Danmarks fugle tabt over nogle få generationer. Til gengæld har vi i dag et langt bedre kendskab til de danske fugles forekomst, antal, livsvilkår og naturhistorie.

Nu bliver al denne viden præsenteret i ét samlet værk om vores fugle. Andenudgaven af *Fuglene i Danmark* adskiller sig fra førsteudgaven fra 1989 ved dels at være samlet i ét bind, dels at være ajourført med megen ny viden fra 1990'erne. Og ikke mindst i en kraftigt forbedret kvalitet af billedmaterialet. Mens mange af fotografierne i førsteudgaven var gengivet i sort/hvid, så er alle fotografierne i denne udgave i farver og af en kvalitet, der langt overgår hvad der tidligere er set i danske fuglebøger. Det gælder billeder af fuglene i landskabet, se f.eks. de Kortnæbbede Gæs ved Nissun Fjord (s. 127), Trolddænderne ved Bågdømmingen (s.143) eller Rødhalsen, der spejler sig i vandet (s. 563). Og det gælder de knivskarpe nærbilleder, f.eks. Skægmejsen (s. 630). Billederne kommer til deres ret på baggrund af bogens gode papirkvalitet, og ikke færre end 60 danske natur- og fuglefotografer har leveret bidrag. Derimod er alle tegningerne i denne udgave udført af én kunstner (Jon Fjeldså). Sidetallet er forøget med 11% i forhold til førsteudgaven.

Teksten er skrevet af stort set det samme hold, som stod for førsteudgaven. Ud over de to redaktører drejer det sig om 22 af landets mest kyndige eksperter på de forskellige arter og grupper. Et indledende afsnit fortæller om samspillet mellem mennesker og fugle i Danmark – fuglene i de forskellige landskaber, fuglejagten, naturforvaltningen og fugleundersøgelser. Dette afsnit er opdateret og har opfanget alle væsentlige ændringer af betydning for fuglelivet siden 1988, dog har man ikke nået at forholde sig til nedskæringen fra 2002 af de offentlige midler til naturgenopretning. Det kan dog undre, at EU's landbrugspolitik, der mere end noget andet bestemmer, hvordan det danske landskab ser ud (nu

f.eks. med betydelige, midlertidigt braklagte marker), knap nok bliver nævnt. EU's landbrugspolitik er ganske vist på mange måder temmelig uforståelig, men det er i højeste grad den, der dikterer vilkårene for fuglelivet og de øvrige vilde dyr og planter i EU.

Hovedparten af bogen består af den systematiske gennemgang af de 437 fuglearter, der er set i Danmark. Hver art beskrives på mellem en halv og syv sider med indledende beskrivelser til de forskellige ordener og familier. Teksten er let at læse og journalistisk bearbejdet med mellemrubrikker, der for f.eks. Duehøgen lyder: To arter – fire størrelser, Ingen grund til at trække væk, Ynglesæsonen starter om vinteren, Afspasning af klækningstidspunktet, Duehøgen kræver plads, og Hvor slem er Duehøgen?

Der er ingen minutiøse beskrivelser af fuglenes dragter (men fotografierne taler deres eget sprog), og vedrørende f.eks. mange ynglebiologiske detaljer må man ligeledes ty til felthåndbøger eller andre værker. Men bogen er spækket med informationer om udbredelse, bestandsstørrelser og -ændringer og biologiske sammenhænge. Ændringerne i forekomsterne af nogle af ynglefuglene er vist ved kort (baseret på *Fuglenes Danmark* fra 1998), og for ynglefuglenes vedkommende er også de nyeste markante fund nævnt, f.eks. Vandrefalkens tilbagevenden og vellykkede yngleforsøg på Møns Klint i 2002. De tilfældige trækgæster og strejffugle er også kortfattet nævnt, f.eks. fundet af *Cistus*-sanger i 2001, men ikke det andet danske fund af Amerikanske Rørdrum i Vejlerne.

Alt i alt er det en fortrinlig bog, og takket være det flotte illustrationsmateriale er den væsentlig mere attraktiv end den første udgave. Den kan anbefales til alle, der har lyst til at eje en smuk, gedigen og letlæst beskrivelse af de danske fugles status og biologi, lige som den bør stå på ethvert bibliotek, inklusive skolebibliotekerne.

Hans Skotte Møller

Danmarks Store NaturLeksikon

Tommy Dybbro. 472 sider, mere end 1200 farvefotos og illustrationer, indb. Politikens Forlag, København, 2002. Pris kr. 299 i DOF-Salg.

I 1949-50 udgav Gyldendalske Boghandel og Nordisk Forlag trebindsværket *Vort Lands Dyreliv* af 29 danske zoologer. Siden er der mig bekendt ingen, der har påtaget sig den kolossale opgave, og da slet ikke med inddragelse også af planteriget. Indtil nu, hvor Tommy Dybbro ene mand har gjort det.

Udvalget af medtagne arter forekommer velafvejet, idet det meste af, hvad ikke-specialisten kan regne med at støde på i den danske natur af dyr og planter, er medtaget.

Allerede forsatsbladets nyudsprungne bølgeblade hensætter læseren i forventningsfulde forårsfølelser. Bogens indledning beskriver på 16 sider de forskellige danske naturtyper. Herpå følger afsnit med polyptyr, "orme", mosdyr, krebsdyr, insekter, spindlere, bløddyr, fisk, padder, krybdyr, fugle og pattedyr. Bogens sidste tredjedel omhandler svampe og planter: alger, laver, mosser, bregner, padderokker, træer og buske samt urter. I alt er omkring 800 af de almindeligste dyr og planter beskrevet, med kortfattede indledninger til familierne, og hver art får mindst ét udsøgt og skarpt farvefoto med på vejen. Grundet bogens format – 30 × 21 cm – gengives disse fotos i stor størrelse. Fuglene får kun 55 sider, så er det kun dem man går efter, er det nok andre værker, man skal investere i. Men for alle, der også interesserer sig for hvad naturen ellers gemmer, er denne bog med den rørende billige pris en "gefundenes Fressen". Forlaget har formodentlig satset på et meget stort salg, og det tror jeg de har gjort ret i. Alle dem, der ikke har råd eller lyst til at investere i mange hyldemeter bøger om den danske natur, alle børnefamilier med blot den ringeste interesse for naturen, samt biblioteker og skoler, må være oplagte købere, for slet ikke at tale om alle sommerhusejerne. Jeg spår, at denne bog vil blive folkeje for den nuværende generation, ligesom Kjærhølling og Helms var for tidligere tiders fugleinteresserede.

Johannes Erritzøe

Brutvogelatlas

Rolf K. Berndt, Bernd Koop & Bernd Struwe-Juhl, med vignetter af Winfried Daunicht. Vogelwelt Schleswig-Holsteins, Band 5. 464+40 sider, 83 farvefotos, mange udbredelseskort, figurer og tabeller, A4-format indb. Udgivet af OAG (Ornithologische Arbeitsgemeinschaft für Schleswig-Holstein und Hamburg e.V.) på Wachholtz Verlag, Rungestr. 4, 24537 Neumünster, 2002. ISBN 3-529-07305-6. Pris Euro 35.

Med denne – i ordets bedste betydning – tunge bog har Danmarks og Jyllands sydlige naboland, den tyske delstat Slesvig-Holsten, fået sin første detaljerede Atlasbog. Hidtil har man haft et grovmasket net som en del af det tyske atlasprojekt (Rheinwald 1982, 1993). OAG begyndte at udvikle sit eget regionale atlasprojekt for 20 år siden. Resultatet er denne bog, der dækker årene 1985-1994, men for en del arter er opdateret til omkring 1999.

De 642 atlasfelter dækker hver 1/4 topografisk 1:25000-kort, eller ca 30 km². 89% af dem blev dækket tilfredsstillende med en semikvantitativ metode (dog har OAG i Vadehavsområdet m.v. anerkendt andre optællingsmetoder). Først og fremmest skulle observatørerne på en skala med 16 trin angive med hvilken sikkerhed, de enkelte arter yngede i felterne, og gøre rede for optællingernes tidsmæssige og rumlige dækning, f.eks.

mht. habitater inden for atlasfeltet. Det kvantitative bestod i ud fra en linjetaksering og kendskabet til habitaterne at vurdere ynglebestanden inden for feltet. Omkring 85 personer bidrog hver til mellem 1 og 106 felter, og herudover er der inddraget oplysninger fra anden side.

I artsgennemgangen får hver af de ynglende arter et opslag med tekstafsnit om udbredelse, levested, bestandsudvikling, trusler og beskyttelse, samt et atlaskort og en vignette. For enkelte sjældne arter er lokalitetens nøjagtige beliggenhed sløret. På kortet er forekomsten i felterne angivet med prikker i 9 størrelser (fra "1" til ">1000" par), og det samlede antal står på kortet. 30 arter, der enten er sjældne/tilfældige eller har en begrænset udbredelse (f.eks. Dværgehejre, Indisk Gås, Tinksmed og Lomvie), omtales kortfattet i et særskilt afsnit.

Litteraturlisten omfatter ca 800 titler. En samling fotos bag i bogen giver et smukt indblik i Slesvig-Holsten, om end det ikke ligefrem pynter at en del af billederne er redefotos (f.eks. Sort Stork, Vandrikse).

Teksterne (af de tre forfattere og godt 20 specialister) er ofte velskrevne, og tekstsiden er i enkelte tilfælde suppleret med diagrammer over bestandsudviklingen. Udbredelseskortene giver et godt overblik over udbredelse og variation i bestandstætheder, hvor grundkortet med dets vandløb og landskabslementer fungerer perfekt. F.eks. er Sort Stork og Turteldue kun fundet på hedesletter og bakkeøer, mens Tranen næsten kun forekommer i morænelandskabet (Holsten).

For en dansk ornitolog er bogen relevant på flere måder. Det gælder det store flertal af arter, hvor udbredelse og bestandsvurdering for mig at se hænger meget godt sammen med forholdene i Sønderjylland. Og det gælder arter under faktisk eller formodet indvandring sydfra – hvor langt er de nået, og hvilke habitater benytter de? Undertiden har fuglene dog overhalet bogens produktionsstid (om Blåhals se således Bruns & Berndt 2002, Corax 19: 93-104). Sildemågen har to store kolonier i Slesvig-Holsten, således over 6000 par på Amrum; denne nye viden rummer nok en del af forklaringen på de indlands-Sildemåger, vi nu ser både nord og syd for grænsen.

Det kan virke overraskende, at arter som Gulirisk og Sydlig Nattergal igen er rykket mod syd. Grænsen mellem Sort- og Gråkrage er derimod forskubbet nordpå, så Gråkragen næsten er forsvundet fra delstaten. Lille Flagspætte findes næsten udelukkende i Holsten. Bomlærken kan vi følge lige til grænsen i *Fuglenes Danmark* (Grell 1998), men i Slesvig-Holsten er arten næsten uddød pga. ændringer i landbruget (øget anvendelse af vintersæd og majs). En af bogens mere kuriøse oplysninger gives om Alliken, der har en ret vestlig forekomst i delstaten. Det forklares med, at bombningerne under krigen var mere omfattende i den østlige del, hvor der derfor er færre Allike-egnede huse!

De 11% af atlasfelterne, der ikke blev dækket tilfredsstillende, er "efterfølgende skønnet og udbygget" af forfatterne. Hele 42 af disse felter ligger op mod Sønderjylland, hvorfor næsten halvdelen af felterne af de nordligste 30 km af landet er behæftet med en del usikkerhed. Og som kender af skovene i mindst 10 af disse felter kan

anmelderen desværre konstatere en del fejl. En anden svaghed er, at man ikke kan se fordelingen af mulige, sandsynlige og sikre ynglefund, så vi ikke kender optællernes egne vurderinger, men er overladt til forfatterens bedømmelse i teksten. En opdeling i "yngepar" og "revirpar" tager nok hensyn til denne usikkerhed, men de to kategorier er desværre slået sammen. Revirparrene er mere eller mindre usikre ynglepar, ikke ynglefund, og definitionen vil afhænge af arten, forfatteren, og givetvis også optælleren. Anmelderen har f.eks. personligt kendskab til en Perleugle, der i bogen er angivet som et ynglepar/revirpar og talt med i delstatens bestand, men som reelt blot var en syngende fugl i et enkelt forår.

Da vi i Danmark allerede har gennemført atlasprojekter, er det interessant at se hvordan vore tyske naboer har løst opgaven. Fornylelsen består især i den delvist kvantitative metode og markering på kortene. Derimod er brugen af farver begrænset. Personligt mener jeg, at det ville have klædt bogen, hvis kortenes priksystem var blevet udbygget, så man i atlasfelterne kunne aflæse antallet af både ynglepar, revirpar og yngle/revirpar, og derved – på optællerniveau – kunne se hvor felterne med usikre angivelser ligger.

Med *Brutvogelatlask* får man en meget vægtig bog til en rørende billig penge, og man får øget sit kendskab til Slesvig-Holsten – "Land der Horisonte", som de siger.

Hans Christensen

Fugle i Grønland

David Boertmann, med akvareller af Jon Fjeldså. 80 sider, mange akvareller, farvefotos og kort, hft. Ilinnsiorfik Undervisningsmiddelforlag, Nuuk 2002. Pris kr. 135.

Denne bog er en afløser for *Grønlandske fugle - en felthåndbog* fra 1988 (se DOFT 83: 89, 1989), som har været udsolgt fra forlaget i årevis. Forfatter og illustratør er de samme, og lige som forgængeren foreligger den både i en dansk og en grønlandsk udgave. Men selv om bogen således kan opfattes som en revision af en gammel kending, er der reelt tale om en helt ny udgivelse, finansieret af Aage V. Jensens Fonde og primært beregnet på undervisningsbrug i Grønland. Sigtet er dog lidt bredere, og en engelsk version er under udarbejdelse. Bogen skal, udover at tjene som et værktøj til feltbestemmelse af fugle, formidle den nuværende viden om fuglene i Grønland, og bogen falder i to afdelinger svarende til disse to formål.

I bestemmelsesdelen er de i Grønland jævnlige forekommende arter præsenteret i en kort tekst om kendetegn og fænologi, som er nyskrevet i forhold til 1988-udgaven. Jon Fjeldsås akvareller er genbruet, men de enkelte arter er klippet ud af de originale farvetavler og sat op ved artsbeskrivelserne – en opbygning, der sandsynligvis hjælper den knap så erfarne fuglekigger. Desuden har hver art fået et udbredelseskort med sommer-, yngle- og vinterudbredelse samt i enkelte tilfælde

trækveje. De enkelte fuglegrupper præsenteres i infobokse, der kort ridser gruppernes karakteristiske træk op.

Layout er gennemgående brugervenligt, men da fuglene er illustreret i forskellig målestok, kunne det måske have været en hjælp til den uerfarne fuglekigger at vise fuglens størrelse i forhold til en almindelig kendt fugl. Nogle af vadefuglene kunne trænge til at blive frisket op, men ellers fremstår illustrationerne levende og vellignende.

I bogens anden del behandler en række korte afsnit i et letforståeligt sprog forskellige emner som f.eks. de grønlandske fugles levevis, træk og levesteder. Disse afsnit ledsages af nogle glimrende farvefotos af fugle, lokaliteter, æg og andet. I afsnittene *Trusler mod fuglene* og *Særligt belastede fugle* beskrives de særlige problemer i Grønland, hvor fuglene er en del af den daglige husholdning. Her fortælles kort om de tre fuglearter (Polarlomvie, Ederfugl, Havterne), hvor en tilbagegang som følge af overudnyttelse er særlig veldokumenteret. Også forvaltningen af de grønlandske fuglebestande samt de grønlandske Ramsarområder beskrives, og et kort afsnit fortæller om sjældne fugle og årsagerne til deres optræden i Grønland. Det er ikke mindst denne anden afdeling af bogen, der har nydt godt af forfatterens 30-årige erfaring inden for grønlandsk fugleforskning.

Tilbage er spørgsmålet, om bogen vil nå sin primære målgruppe. Her må svaret sikkert blive et ubetinget ja, med tanke på det brugervenlige og indbydende layout og den lettilgængelige tekst. At den seriøse ornitolog, den naturinteresserede turist og embedsmanden i Hjemmestyret også vil finde bogen særdeles anvendelig, er blot en ekstra bonus.

Carsten Egevang

Birds of Western Africa

Nik Borrow & Ron Demey. 832 sider, 147 farveplancher, enkelte stregtegninger, 1100 udbredelseskort, indb. Christopher Helm 2001. Pris kr. 865 i DOF-Salg.

Birds of Western Africa (BWA) er et stort skridt frem for feltornitologien i Vestafrika. Bogen er ret stor og tung, men ikke værre end at den trods alt kan medbringes i feltet. Dermed har man, som det er tilfældet for Østafrika, en bestemmelsesguide med gode illustrationer af alle regionens fugle. For ti år siden ville det have været en drøm – her var referencerne Serle, Morel & Hartwig 1977 (*A field guide to the birds of West Africa*) og Mackworth-Praed & Grant 1971-73 (*Birds of West Central and Western Africa*). Forfatterne af BWA anerkender, at de bygger på og står i gæld til disse og andre tidligere værker, men med BWA har de løftet kvalitet og omfang op på et nyt niveau. For Gambia og Senegal findes der dog allerede en guide, som dækker cirka halvdelen af arterne i BWA.

Bogen beskriver de 1285 arter, der forekommer i Vestafrika fra Mauritanien i nord til Gabon og Congo i syd og den Centralafrikanske Republik og Chad i øst. Til sammenligning dækker *Birds of East Africa* 1388 arter

(anmeldt i DOFT 96: 85, 2002). BWA er bygget op efter den gamle model, dvs. med plancher og ledsagende noter om hver fugl først og en uddybende tekst bag i bogen.

Afbildningerne skyldes Nik Borrow. Når det er relevant, vises arterne i yngle- og ikke-yngeledragt, i flugt og med flere farvefaser. Der er otte billeder af for eksempel Aftenfalk, seks af Hvidskægget Terne og tre af Paradisfluesnapper. Noterne angiver i stikordsform artens udbredelse og foretrukne habitat samt karakteristiske kendetegn. Teksten er standardiseret og brugervenlig. De sidste fem plancher illustrerer tilfældige gæster samt ørmer, bl.a. de endemiske arter på Kap Verde og på São Tomé, Príncipe og Annobón i Guinea bugten. Nogle fuglegrupper kan virke lidt spinkle og aflange, fx nogle biædere, næsehornsflugte og fiskeørn, eller modsat i god foderstand (fx nogle vævere), men generelt er plancherne en nydelse.

Den uddybende tekst er kort og klar og gentager ikke, hvad illustrationerne allerede har fortalt. Der er en kort indledning til hver familie med angivelse af antallet af arter i bogen, i Afrika og i verden. Teksten for hver art omfatter en beskrivelse af de vigtigste kendetegn, inkl. stemme og adfærd, nævner forvekslingsmuligheder og angiver udbredelse og status (herunder om arten er globalt truet). Det tilhørende udbredelseskort er overskueligt og samtidig detaljeret. Når der ses bort fra, at illustration, tekst og kort ikke er bragt på samme opslag, er BWA en meget brugervenlig bog.

Bagest er en omfattende referenceliste samt et udførligt index med latinske, franske og engelske navne. Det er en grundig, gennearbejdet og omfangsrig bog, og med den – og Chappuis' CD-udgivelse med fuglestemmer i regionen (se DOFT 96: 85-86, 2002) – er ornitologen i Vestafrika pludselig godt rustet til bestemmelsesarbejdet i felten.

Lars Dinesen

Sylvia Warblers

Hadoram Shirihai, Gabriel Gargallo & Andreas J. Helbig. Identification, taxonomy and phylogeny of the genus *Sylvia*. Illustreret af Alan Harris, billedredaktør David Cottridge. 576 sider, 20 farvetavler, 546 farvefotografier og en mængde stregtegninger, kort, diagrammer og tabeller. Christopher Helm, London 2001. Pris kr. 848 i DOF-Salg.

Denne moppedreng af en bog beskriver alle 22 arter af sanger-slægten *Sylvia* i detaljer. Og det vil sige ned til mindste detalje. Hver art beskrives under hovedpunkterne indledning, feltbestemmelse, stemme, bestemmelse i hånden, taxonomi, fældning, biologi og økologi, bestandsstørrelse samt et appendix.

Artsbeskrivelsen ledsages af en farvetavle og flere farvefotos (fx 26 af Mestersanger), tegninger (jizz, vingeformel, hale, fældningsforløb), udbredelseskort, sonogrammer (sang, kald), samt tabeller med mål på

vinge, hale, tarsus mv. Alle bestemmelsesmæssige kriterier diskuteres grundigt i forhold til andre arter og til alder, køn og race, både i hånden og i felten. Den bestemmelsesmæssige side garanteres slutteligt med oplysninger om levevis og trækforhold.

Det har taget forfatterne over ti år at lave bogen, og der findes ganske enkelt ikke en mere grundig og velfunderet gennemgang af *Sylvia*-sangerne. Et imponerende stykke arbejde og en uundværlig bog for fuglestationer, ringmærkere og andre sylvia-maner. At bogen samtidig er smukt produceret gjorde kun begejstringen så meget større hos

Peter Lyngs

Wrens, Dippers and Thrashers

David Brewer. 272 sider, 32 farvetavler, indb. Christopher Helm, London, London, 2001. Pris kr. 515 i DOF-Salg.

Denne bog dækker tre i hovedsagen amerikanske familier, idet ingen af de i alt 36 spottedrosler og blot én af de 83 arter af gærdesmutter forekommer uden for den Nye Verden. Forfatteren er englænder, men har boet mange år i Canada og har rejst meget i Mellem- og Sydamerika. Bogen følger den sædvanlige disposition for Helm Identification Guides. Efter diverse indledende afsnit følger farvetavlerne, i alt 32, med bogens 124 arter. Her gives begge køn og ungfuglen, og desuden afvigende underarter. Efter tavlerne findes artsbeskrivelserne, der er opbygget efter en fast skabelon. Dertil kommer en referenceliste og et register samt to nyttige kort over Mellem- og Sydamerika med de forskellige provinser navne.

Vores egen Gærdesmutter får fire sider, og alt væsentligt er medtaget, selv dens ofte mærkelige redeanbringelse. Mange af familiens arter er opdelt i et forbavsende stort antal underarter, Gærdesmutteren således 39, Southern House Wren 23 og Grey-breasted Wood Wren 13. Kun 25 af de 83 arter er monotypiske.

Illustrationerne er alle udført af Barry Kent MacKay, en mig helt ukendt canadisk kunstner, og de "er set med fryd", som min gamle dansklærer skrev i karakterbogen, når skriften var særlig sirlig. Er det vanskeligt at male farveprægtige fugle, må det være tifold sværere at male uanseelige brune fugle, så de trods deres beskedne farver kommer til deres fulde ret. Men på et par tavler nær er det her lykkedes fuldt ud. Fuglene udstråler liv og er gengivet i talrige positioner, som det kun kan gøres af en kunstner med et indgående kendskab til dem.

Om de to af bogens fugle, der forekommer i Danmark – Gærdesmutteren og Vandstæren – findes der udmærkede monografier: Armstrongs *The Wren* (1955) og Tyler & Ormerods *The Dipper* (1994). Denne bog henvender sig derfor især til dem, der har speciel interesse i de tre familier, samt til Amerika-rejsende, og så naturligvis til de efterhånden mange, der samler på hele serien (og den tilsvarende fra Pica Press).

Johannes Erritzøe

Thrushes

Peter Clement & Ren Hathway. 463 sider, 60 farveplancher, indb. Christopher Helm, London 2000. Pris kr. 530 i DOF-Salg.

Denne bog beskriver alle verdens ægte drosler, i alt 162 arter. Forfatterne angiver, at bogen er en guide til bestemmelse af disse fugle, men den er ikke til feltbrug og indeholder mere information, end man normalt finder i bestemmelsesværker.

De indledende 55 sider fortæller om bogens opbygning, men indeholder også meget læseværdige afsnit om bl.a. droslernes slægtskabsforhold. Derefter følger 60 farveplancher, hvor de forskellige drosselarter vises i alle relevante fjerdragter fra juvenil til voksen. De efterfølgende artsomtaler er opbygget efter skabelonen identifikation (dvs. feltkarakterer), beskrivelse (minutiøse beskrivelser af alle dragter), geografisk variation, stemmer, status og udbredelse, trækforhold, habitater, adfærd, yngleforhold, fældning, mål (næb, vinge, tars), og relevant litteratur.

Forfatterne har været meget grundige i deres søgen efter litteratur og har i mange tilfælde selv lavet artsbeskrivelserne på grundlag af skind i museer i Europa og USA. Jeg har kun kunnet afprøve deres grundighed ved at kigge på de danske arter. Derved opdagede jeg, at solsortehannens næb på planche 33 er alt for rødt, mens den følgende planche, som behandler andre underarter, efter min mening har mere "passende" næbfarver.

Af de tre illustratører foretrækker jeg klart hovedillustratøren Ren Hathway. De to andre gengiver ofte fuglene med en naturligt grov stribning af fjerdragten og – knap så væsentligt – en kedeligt overdreven konturtegning omkring fødder og ben.

En nyttig rubrik under hver art er omtalen af andre arter, som den kan forveksles med. Under Sangdrossel nævnes, at Vindroslens vingunderside er mere rød. Det nævnes også, at Misteldroslen har en anderledes vingunderside, men man må om til Misteldroslen for at finde ud af, hvad forskellen er.

Beskrivelsen af fuglenes stemmer bygger på onomatopoeitiske (lydmalende) gengivelser. Det kan lade sig gøre at beskrive visse lyde utvetydigt på tryk, f.eks. Sol-sortens højfrekvente, langtrukne kald, som den bruger i visse territoriale situationer, men også hvis den opdager en overflyvende rovfugl, og den sidste funktion nævnes ikke i den ellers meget fyldige beskrivelse af Solsortens stemmer. Men de lydefterlignende ord har jeg sjældent kunnet bruge til noget – jeg forstår simpelthen ikke, hvad de forskellige bogstaveringer betyder. Det gælder også i nærværende bog. Med vore dages teknik burde man kunne løse det problem på anden vis, f.eks. med sonagrammer. Man kan gratis downloade sonagram-programmer fra internettet. På adressen www.avisoft-saslab.com kan man f.eks. downloade en demo-version af programmet Avisoft. Med den kan man både danne sonagrammer på skærmen og udskrive dem på en printer.

Af direkte fejl har man på side 16 byttet om på betegnelserne på halefjer fra juvenile og adulte. Det er mildest

talt uheldigt, hvis læseren ikke opdager fejlen ved at læse videre i teksten.

Trods de anførte forbehold er det en fremragende bog. Prisen taget i betragtning vil feltornitologer, som holder sig inden for Europas grænser, måske tøve med at investere i den. Men vil man besøge fjernere himmelstrøg, hvor felthåndbøgerne ofte er mangelfulde, vil bogen være til stor hjælp. Er man specielt interesseret i drosler, er den et must, og for fagbiologer vil den være et nyttigt opslagsværk ved siden af BWP og HBW (når den engang når til droslerne). På min hyldede kommer *Thrushes* helt sikkert ikke til at samle støv.

Poul Hansen

Pheasants, Partridges & Grouse

Steve Madge, Phil McGowan & Guy M. Kirwan. A Guide to the Pheasants, Partridges, Quails, Grouse, Guinea fowl, Buttonquails and Sandgrouse of the World. 488 sider, 72 farvetavler og 245 kort, indb. Christopher Helm, London, 2002. Pris kr. 665 i DOF-Salg.

Forfatteren Steve Madge har allerede skrevet to bøger i Helm-serien, *Wildfowl* og *Crows and Jays*. Phil McGowan har studeret hønsefugle i mange år og er især kendt for sit arbejde med at beskytte de mange truede fasanarter. Denne bog er opbygget i den sædvanlige stil for Helm Identification Guides. Efter en kort introduktion findes beskrivelser af bogens disposition og en hønsefugls topografi samt en ordforklaring. Herpå følger farvetavlerne, der viser begge køn hvor de er forskellige, samt i visse tilfælde også ungfugle eller stærkt afvigende underarter; udbredelseskort og en kort beskrivelse af de vigtigste feltkendetegn findes på samme opslag. Selve artsbeskrivelserne har følgende inddeling: bestemmelse, beskrivelse, geografisk variation, mål, habitat, stemme, adfærd, ynglebiologi, udbredelse, status samt referencer. Bogen afsluttes med en referenceliste og et register.

I alt er 253 arter beskrevet, og dertil fire karakteristiske underarter, som forfatterne åbenbart mener fortjener en mere udførlig omtale end disse ellers får. Det siger sig selv, at omtalen af så mange arter må betyde, at beskrivelsen for den enkelte art bliver ret kort, selv vores egen Fasan får kun tre sider og de fleste andre blot én side eller mindre, men til gengæld er teksten pakket med facts, og den skematisk opbygning letter søgningen. De givne referencer efter hver art er som regel yderst få og ofte blot taget fra håndbøger og andre standardværker. Et stikprøve viste da også, at på dette område kunne bogen være blevet bedre underbygget: den Kaukasiske Urfugl *Tetrao miokosiewiczzi* har fået en udførlig omtale i en lige udkommet artikel (Sandgrouse 25(1), 2003), hvori forekommer seks vigtige artikler på engelsk og tysk, som ikke er medtaget i nærværende bog. Men bortset fra en tilsyneladende noget svag litteratursøgning (som af mange måske vil opfattes som et plus for en bog, hvis

primære sigte er feltbestemmelse), kan jeg kun lovprise bogens tekst.

Bogens mest iøjnefaldende del er så afgjort tavlerne, som er udførte af Norman Arlott, Robin Budden, Daniel Cole, John Cox, Carl D'Silva, Kim Franklin og David Mead. Naturligvis er der forskel i kvaliteten, men alle er langt over gennemsnittet. Den kendteste af illustrationerne er Norman Arlott, som har vundet mange priser, men faktisk er hans tavler dem, jeg finder mest fantasifulse. Derimod vil jeg fremhæve Daniel Cole, især tavlerne 34-38, der er rene kunstværker uden at der er slækket på nøjagtigheden. Også David Meads vilde kalkuner (tavle 53) fortjener at blive fremhævet. Jeg savner dog illustrationer af tragopanernes oppustelige halsskind i paringstiden.

Til dem, der måtte være i besiddelse af William Beebes 4-binds pragtværk *A Monograph of the Pheasants* (udgivet 1918-22 og genoptrykt 1990), Jean Delacours *The Pheasants of the World* (1951), eller Paul A. Johnsgards bog af samme titel (1986, og stærkt revideret 1999), kan jeg blot sige, at den foreliggende bog er et glimrende supplement med et væld af nye oplysninger og med hovedvægten lagt på iagttagelser fra den fri natur. Desuden omfatter den perlehøns, løbehøns og sandhøns, familier der ikke er medtaget i ovennævnte bøger. Jeg kan kun gratulere Helms med denne skønne bog, som jeg kraftigt kan anbefale alle med interesse for hønsefugle.

Johannes Erritzøe

Sunbirds

Robert A. Cheke & Clive F. Mann. Illustreret af Richard Allen. *A guide to the sunbirds, flowerpeckers, spiderhunters and sugarbirds of the world*. 384 sider, 48 farveplancher samt udbredelseskort alle behandlede arter, indb. Christopher Helm, A. & C. Black Ltd., London, 2001. Pris kr. 545 i DOF-Salg.

DNA-studier placerer blomsterpikkerne sammen med solfuglene, inkl. sukkerfugle (*Promerops*) og edderkøjægere (*Arachnothera*), i familien Nectariniidae. Det er denne families 176 beskrevne arter, som er emnet for dette bind i serien af Helm Identification Guides. Serien har generelt omfattet flotte og gennemarbejdede opslagsværker, og i den henseende er denne bog ingen undtagelse.

Bogen indledes med nogle læseværdige afsnit, som indfører læseren i bogens opbygning og gennemgår familiens karakteristika og taksonomi. Herefter præsenteres arterne på 48 farveplancher, placeret sammen med planchetekster, der kort beskriver udbredelse og vigtige kendetegn. For hver art følger derefter en præcis beskrivelse af udseendet, med afbildning af særlig karakteristiske underarter. Illustrationerne er store og ganske enkelt flotte. Det er helt klart det bedste, der hidtil er lavet inden for gruppen, i hvert fald for de arter jeg selv har er-

faring med. At der samtidig er blevet plads til et stort antal underarter, er et ikke uvæsentligt punkt. Det kan dog godt bekymre en smule, at den ret nyligt opdagede Rufous-winged Sunbird er tegnet forkert, så det kan anbefales at kigge teksten igennem ved tvivlsspørgsmål.

Med illustrationerne på plads følger godt 250 sider med artsbeskrivelser. Den grundige tekst er delt op i let overskuelige afsnit om arternes udseende, habitatvalg, yngleforhold, trækbevægelser med mere. For feinschmeckere findes beskrivelser af variationen inden for arterne samt detaljerede oplysninger om mål. En detalje, som utvivlsomt kan vise sig nyttig under rejsen, er en lille liste med alternative navne til hver art.

Afslutningsvis vil jeg rose de detaljerede og præcise udbredelseskort. Alt i alt en flot og grundigt gennemarbejdet monografi.

Anders Tøttrup

Også modtaget:

Smådyr på træk

Morten D.D. Hansen. 35 sider, mange farvefotos, hft. Natur og Museum nr 2, 2002, Naturhistorisk Museum, Århus. Pris kr. 58 i DOF-Salg.

Dette hæfte omtaler først og fremmest insekternes træk. Blandt sommerfuglene kan f.eks. nævnes admiralen og tidselsommerfuglen, der begge kommer til Danmark fra Sydeuropa og Nordafrika, og en guldsmed (brun kejserguldsmed) i subtropisk og tropisk Afrika præsterer at flyve helt til Skandinavien – den er endda taget på Island. Hæftet rummer mange andre interessante eksempler. Flyvende sommer (små edderkoppers "ballonflyvning" i helt op til 5000 m højde) er et misvisende ord, idet det kan iagttages hele året. Monarken i Nordamerika tilbagelægger op til 4000 km og kredser ligesom rovfugle i opvinde for siden at af svæve af sted i vinden. Sommerfuglene er før trækket i stand til på kort tid at omdanne sukker til fedt, der er mere koncentreret form for kalorier. Mærkning af sommerfugle omtales også. Blandt hæftets fotos må især fremhæves nogle af Ole Geertz Hansen.

Nye dyr i Danmark

Jan Kjærgaard Jensen. 35 sider, mange farvefotos, hft. Natur og Museum nr 3, 2002, Naturhistorisk Museum, Århus. Pris kr. 58 i DOF-Salg.

Der kommer flere nye arter til Danmark, end der forsvinder. I dette hæfte omtales bl.a. Bechsteins flagermus, bisamrotte, bæver, mink, mårhund, sibirisk jordegern, vaskebjørn og vildsvin. Desuden er to danske pattedyrarter blevet opsplittet i to: en flagermus, der ligner dværgflagermusen til forveksling bortset fra skriget, er fundet i Syd- og Østjylland, og mørk husmus (en ny underart eller nærtstående art til husmusen) forekommer syd for en linje Fredericia-Ringkøbing Fjord. Desuden er nogle padder, krybdyr og fisk omtalt, men ingen fugle. Et spændende emne.

Grævlingen

Axel Bo Madsen & Tommy Asferg. 35 sider, mange farvefotos, udbredelseskort, hft. Natur og Museum nr 4, 2002, Naturhistorisk Museum, Århus. Pris kr. 58 i DOF-Salg.

Som sædvanligt for serien er der tale om et meget læseværdigt lille hæfte, her om den hemmelighedsfulde grævling, der tidligere gav anledning til megen overtro. Således siger et gammelt varsel: "Når gås går til hav, og grævling i grav, kommer vinteren ikke i skridt, men i trav". Her beskrives bl.a., hvordan man kan kende en grævlingegrav fra en rævegrav, hvordan grævlingen holder sammen i klaner på 3-10 medlemmer, osv.

En vänsterhänt fågelskådares dagbok

Leonard Nathan. Oversat fra amerikansk af Lennart Nilsson. 159 sider, indb. Ellerströms og Lennart Nilsson, 2002. Pris sv. kr. 230 hos Ellerströms Forlag, Fredsgatan 6, 222 20 Lund, Sverige.

Denne lille bog handler om en kejhåndet fuglelaskers betragtninger over, hvad det i grunden er, der får fuglekiggere ud af dynerne før fanden får sko på, og ud i al slags vejr, hvor andet godtfolk hygger sig i varmen inden døre. Hvordan skal denne "besættelse" forstås? Forfatteren er selv feltornitolog, men også poet, og denne kombination er der kommet en både humoristisk og tankevækkende bog ud af.

Check-list of Japanese birds

The Ornithological Society of Japan. 346 sider, hft. The Ornithological Society of Japan, 2000. Pris Yen 5220 hos Office of the Ornithological Society of Japan, University of Tokyo, Yayoi, 1-1-1, Bunkyo-ku, Tokyo 113-8657, Japan.

Denne er den sjette reviderede udgave. For hver af de 542 arter i hovedafsnittet gives videnskabeligt, japansk og engelsk navn, den eller de japanske underarter, udbredelsen globalt og i Japan, status og biotoper. Sært nok behandles Fairy Pitta *Pitta nympha* stadig som en underart af Indian Pitta *P. brachyura* på trods af, at to moderne monografier begge – af gode grunde – betragter dem som selvstændige arter. Tre appendix'er nævner 26 indførte arter og alle ikke-godkendte arter, og giver taxonomiske noter til spurvefuglene. Anbefales varmt til alle med speciel interesse i Japans fugle.

A Field Guide to the Birds of Hawaii and the Tropical Pacific

H. Douglas Pratt, Phillip L. Bruner & Delwyn G. Berrett. 409 sider, 45 farvetavler (heraf 2 fortrinnsvis med planter), 17 kort, s/h illustrationer og fotos, hft. Princeton University Press 1989. Pris kr. ca 425 i DOF-Salg.

Denne er en uændret optryk af udgaven fra 1987, anmeldt i DOFT 82: 148, 1988.

The White-Nest Swiftlet and the Black-Nest Swiftlet: A Monograph

Phach Nguyễn Quang, Yên Vo Quang & Jean Francois Voisin. 297 sider, 3 farve- og mange s/h illustrationer og diagrammer, hft. Boubée, 9, Rue de Savoie, 75006 Paris, 2002. Pris ikke opgivet.

Denne er en videnskabelig publikation omhandlende to sejlere med spiselige reder, og derfor af stor økonomisk betydning for de lande, hvor de lever. De er i mange år blevet udnyttet langt ud over det bæredygtige, med det resultat at mange bestande er forsvundet. På CITES 9. konference blev det pointeret, at man hidtil ikke havde kunnet gribe ind pga. manglende kendskab til de to arters biologi. Denne forsøger denne bog at råde bod på.

A Guide to the Birds of Puerto Rico and its Virgin Islands

Herbert A. Raffaele. 254 sider, 41 tavler (24 i farve), 9 kort, hft. Princeton University Press 1989. Pris kr. ca 275 i DOF-Salg.

Denne er en revideret udgave af en ældre bog. Bogens indledende 20 sider omhandler området og især årsagerne til visse arters tilbagegang. Herefter følger artsbeskrivelser, og bagest findes en checkliste og et register. Bogen beskriver 284 arter, og mht. artsrigdom overgås Puerto Rico kun af Cuba. De fleste af illustrationerne er udført af Cindy J. House og John Wiessinger. For rejsende specielt til de pågældende øer kan denne lille handy guide anbefales, men interesserer man sig mere generelt for Vestindiens fuglefauna er et bedre valg nok Raffaele et al. 1998: *Birds of the West Indies*, i Helm Identification Guides serien.

A Photographic Guide to the Birds of Indonesia A Photographic Guide to the Birds of Southeast Asia including the Philippines & Borneo

Morten Strange. 416 og 398 sider, 686 og 668 farvefotos og et tilsvarende antal udbredelseskort, hft.. Christopher Helm, London, 2002. Pris for hver kr. 335 i DOF-Salg.

Danskeren Morten Strange udgav i 1998 *Tropical Birds of Southeast Asia*. Den er nu fulgt op af de foreliggende bøger, hvor fotografierne er det primære. Begge bøger har samme format (19 × 12,5 cm), og hver side beskriver to arter hver med et eller to fotos, et udbredelseskort og en superkort tekst om useende, stemme, habitat og udbredelse. Mange af fotografierne er rene perler, havde de dog blot været noget større! Kun få bærer præg af at være taget i zoos og dyreparker, hvilket må af-føde en stor beundring over den kæmpeopgave det har været at få fotografere så mange arter under de vanskelige forhold, troperne byder. Som supplement til egentlige fieldguides er bøgerne glimrende.